

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**Інтернаціоналізація вищої освіти України
в умовах полікультурного світового простору:
стан, проблеми, перспективи**

МАТЕРІАЛИ ПІ МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

(Маріуполь, 18-19 квітня 2018 року)

МАРІУПОЛЬ
МДУ
2018

УДК 378.014.53(477)

ББК 74.48.я43

I-73

Відповідальні редактори: д.ф-м.н., проф. **М. Стріха**; чл.-кор. НАПН України, д.пед.н., проф. **О. Топузов**; **І. Стокоз**; чл.-кор. НАПН України, д.політ.н., проф. **К. Балабанов**

Члени редколегії: проф. **Х. Бакірдіз**; акад. НАН України, чл.-кор. НАПН України, д.соціол.н., проф. **В. Бакіров**; д.філол.н., проф. **О. Бондарева**; д.е.н., проф. **О. Булатова**; проф. **К. Іллюмінаті Поркарі**; проф. **В. Карайоргіс**; д.політ.н., проф. **С. Корнеа**; **О. Кочурін**; д.філос.н., с.н.с. **С. Курбатов**; акад. НАПН України, д.е.н., проф. **А. Мазаракі**; **Н. Оксенчук**; д.політ.н., проф. **І. Оніщенко**; д.філол.н., проф. **О. Павленко**; чл.-кор. НАПН України, д.філос.н., проф. **П. Саух**; к.ю.н. **М. Семенишин**; к.політ.н., проф. **М. Трофименко**; д.соціол.н., проф. **С. Щудло**.

Рекомендовано до друку Вченою радою
Маріупольського державного університету
(протокол № 9 від 28.03.2018)

УДК 378.014.53(477)

ББК 74.48.я43

I-73

Інтернаціоналізація вищої освіти України в умовах полікультурного світового простору: стан, проблеми, перспективи : матер. II міжнар. наук.-практ. конф., м. Маріуполь, 18-19 квітня 2018 р. – Маріуполь : МДУ, 2018. – 646 с.

Збірник містить тези доповідей учасників Міжнародної науково-практичної конференції «Інтернаціоналізація вищої освіти України в умовах полікультурного світового простору: стан, проблеми, перспективи», які різнобічно висвітлюють питання інтернаціоналізації вищої освіти; розглядаються фактори, що впливають на створення нових можливостей і підвищення доступності вищої освіти та забезпечення її якості; окремо приділено увагу проблемам нормативно-правового забезпечення розвитку міжнародного співробітництва в сфері вищої освіти України, академічній мобільності, розвитку лідерського потенціалу університетів і конкурентоспроможності сучасних вишів в умовах глобалізації; розглядаються проблеми підготовки вчителя Нової української школи. Видання адресоване науковцям, викладачам, здобувачам вищої освіти.

Іноземні студенти є не тільки важливим джерелом доходів для країн, а й можуть забезпечити відповідний вплив в цілому на розвиток відповідних економічних систем. У короткостроковому періоді вклад іноземних студентів визначається обсягом витрат на навчання та проживання у приймаючій країні (так, за даними Міністерства торгівлі США у 2015 році іноземні студенти забезпечили понад 35 млрд.дол.США). У довгостроковому ж періоді приймаюча країна має можливість суттєво поповнити власні трудові ресурси високоосвіченими фахівцями, спроможними до продукування нових знань та інновацій. На користь цього працює той факт, що іноземні студенти, як правило, спрямовують власне навчання на інженерні, технічні, математичні галузі, у наукові дослідження тощо: машинобудування, виробництво та будівництво – 17%, природничі науки, математика та статистика – 10%, інформаційно-комунікаційні технології – 6%, бізнес, адміністрування та право – 27%. Показники питомої ваги іноземних студентів, які навчаються в країнах ОЕСР і опанують докторські дослідницькі програми в галузях, що в першу чергу забезпечують інноваційний розвиток, є ще більшими, оскільки ці галузі є більш привабливими і для самих студентів з точки зору майбутнього професійного розвитку, кар'єрного зростання та відповідного рівня заробітної плати. Так, за дослідницькими програмами, у галузі машинобудування, виробництва та будівництва кількість іноземних студентів становить 25% від загальної кількості здобувачів, 28% опановують програми у галузі природничих наук, математики та статистика. Студенти з Азії складають найбільшу групу іноземних студентів. Так, в країнах ОЕСР серед магістрантів і докторантів їх частка становить 53%, зокрема, кожний п'ятий студент - родом з КНР. У США навчається 41% китайських студентів, по 39% в Австралії, Франції, Німеччині, Великобританії [2].

Країни світу знаходяться в постійному пошуку нових підходів, теоретичного обґрунтування і впровадження в навчальний процес та наукову діяльність університетів інноваційних систем професійної підготовки студентів в контексті інтернаціоналізації вищої освіти. В економічній сфері високорозвинених держав сьогодні спостерігаються кардинальні зміни, пов'язані з формуванням інформаційного суспільства. Розвиток виробництва на основі новітніх інформаційних технологій, відповідне скорочення життєвих циклів товарів та послуг сприяють тому, що основна конкурентна боротьба переноситься все більше в наукову та освітянську сферу. Країни, які в змозі забезпечити розвиток освіти і науки, в майбутньому можуть розраховувати на провідну роль у світовій економіці, на роль лідера в багатьох галузях діяльності і протистояти тиску інших країн.

Список використаної літератури

1. Скотт П. Глобализация и университет. «Alma Mater». 2000. № 4. С. 3–8.
2. Education at a Glance 2016: OECD Indicators OECD PUBLISHING: 2016. 506 p.
3. Globalization and Higher Education: Eight Common Perceptions From University Leaders By Van R. Wood. URL: <http://www.iienetwork.org/page/84658/> (дата звернення: 25.03.2018).
4. International Higher Education in Facts and Figures. University of Oxford, 2016. 30 p.
5. International trends in Higher Education 2015. University of Oxford, 2016. 26 p.
6. Internationalisation and Trade in Higher Education: Opportunities and Challenges. OECD: Centre for Educational Research and Innovation, 2004. 320 p.
7. Wildavsky B. The Great Brain Race: How Global Universities Are Reshaping the World. Princeton: Princeton University Press. 2010. 248 p.

О. Bulatova

STRATEGIES FOR THE INTERNATIONALIZATION OF HIGHER EDUCATION

Internationalization of higher education becomes a strategic development goal of many countries of the world that have a sufficient experience in comprehensive international cooperation. The article defines basic strategies of higher education internationalization, that are as follows: Mutual understanding approach, Skilled migration approach, Revenue-generating approach, Capacity building approach. The article analyzes basic qualitative and quantitative changes in academic mobility of foreign students.

Keywords: internationalization, education, higher education, strategy.

УДК 378.014.54

Горбашевська М. О.

КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ: ЧИННИКИ ВПЛИВУ ТА ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ

У тезах розглядається сутність конкурентоспроможності вищої освіти, чинники впливу на конкурентоспроможність та особливості управління закладами вищої освіти. Дослідження теоретичних основ формування конкурентоспроможності вищої освіти надає можливість формувати основні елементи та фактори, які впливають на конкурентоспроможність вищої школи на сучасному етапі розвитку ринкового середовища. Реформи, які набувають зараз чинності, спонукають до більш кардинальних змін та пошуку ефективних методів управління конкурентоспроможності вищих навчальних закладів, особливо в умовах глобалізації.

Ключові слова: конкурентоспроможність, вищий навчальний заклад, вища освіта, якість освітніх послуг, система управління, реформа освіти.

На сучасному етапі динамічного соціального та економічного розвитку суспільства вищій освіті надається пріоритетне значення для удосконалення та подальшого ефективного функціонування політичної, економічної та соціальної сфери життя країни. Освіта виступає одним з основних чинників соціальних перетворень та реформ, оскільки її можливості впливу на розвиток суспільства є значними внаслідок охоплення практично всього населення. Вища освіта – це здобуття наукової, науково-технічної, інноваційної та методичної діяльності, яка в умовах розвитку ринкової економіки формує інтелектуальний потенціал країни та надає можливості для подальшого ефективного розвитку.

Проаналізувавши літературні джерела стосовно конкурентоспроможності вищої освіти та вищого навчального закладу можна зробити висновок, що на сьогоднішній момент не існує однозначного трактування цих понять. Наприклад, Л. Прус визначає конкурентоспроможність ЗВО як здатність найбільшою мірою з погляду ціни, якості та асортименту задовольняти наявні та формувати майбутні потреби споживачів на конкретному ринку освітніх послуг у певний проміжок часу, забезпечуючи при цьому суспільну спрямованість і власний стійкий розвиток за рахунок конкурентних переваг [1].

Конкурентоспроможність вищої освіти реалізується на ринку освітніх послуг та являє собою формування, розвиток та реалізацію конкурентних переваг, стимулювання щодо збагачення потенціалу (матеріально-технічне забезпечення, інформатизація, зв'язок з громадськістю та ін.) та забезпечення ЗВО стійкого положення у конкурентному середовищі [2]. Основними складовими елементами конкурентоспроможності вищого навчального закладу є: підготовка молодих спеціалістів, які будуть достатньо кваліфікованими для боротьби за місце на ринку праці; розробка конкурентоспроможних інновацій в сфері освіти та науки; прийняття ефективних рішень для збагачення економічного потенціалу країни.

Для того, щоб бути конкурентоспроможним, вищий навчальний заклад має бути, насамперед конкурентним на ринку освітніх послуг та мати певні переваги перед іншими ЗВО. Готувати студентів, які будуть стратегічним резервом для проведення соціально-економічних реформ в Україні, без яких неможливий подальший розвиток держави. Для цього потрібно визначити основні чинники, які будуть впливати на конкурентоспроможність ЗВО – це, насамперед:

- Надання якісних освітніх послуг;
- Імідж навчального закладу;
- Цінова політика;
- Наукова діяльність та ін.[2].

Нагальною потребою за цих чинників виступає вироблення ефективного і результативного управління освітою. Ринок освітніх послуг спонукає ЗВО надавати такі послуги, які робили би його ще найбільш конкурентоспроможним у порівнянні з іншими закладами освіти. Існують певні методи, які підвищують конкурентоспроможність ЗВО, основними з них є:

1. Працевлаштування студентів. Якщо після закінчення ЗВО студенти мають можливість працевлаштовуватися на попередні бази практики, то це збільшує шанси вищого закладу та надає йому ще більше переваг.

2. Цінова політика. Знижки на оплату, поквартальна оплата, посеместрова оплата та ін. Це можна трактувати з двох позицій: 1. Можливість залучення більшої кількості абітурієнтів; 2. Забезпечення прибутковості ЗВО.

3. Проведення освітніх реформ, які збільшать шанси ЗВО та стануть запорукою для надання ефективних та якісних послуг.

На сьогоднішній день в Україні існують певні проблеми, які пов'язані зі стандартизацією освіти; питаннями якості освіти; уніфікації та адаптивності освітніх програм; зрозумілості їх змісту та можливості практичної реалізації; визнання документів про освіту. Вирішення цих проблем повинно бути негайним для того, щоб збільшити конкурентоспроможність вищої освіти та надати їй європейського значення. Але ці проблеми є актуальними не тільки для нашої країни, в умовах глобалізації економіки проблеми стандартизації активно обговорюються у багатьох країнах світу, тому що освіта глибоко інтегрована в економіку, суспільне життя, а її рівень та якість істотно впливають на якість життя та на можливість сталого розвитку світового співтовариства.

Таким чином, конкурентоспроможність ЗВО стає на сьогоднішній день достатньо актуальним питанням, при вирішенні якого потрібно враховувати не тільки основні фактори, які впливають на конкурентоспроможність, а й вирішувати проблеми, які пов'язані з наданням освітніх послуг. Ті реформи, які впроваджуються останнім часом, спонукають суспільство надавати вищим навчальним закладам більше автономності та самостійності. І тоді ЗВО будуть більш динамічними, ініціативними та здатними боротися за потенційних абітурієнтів та впроваджувати новітні інформаційні технології у процес навчання. Тільки таким чином можна розраховувати на ефективність впроваджених реформ та на посилення якості надання вищої освіти.

Список використаної літератури

1. Прус Л. Теоретичні засади управління конкурентоспроможністю вищих навчальних закладів. *Вісник Тернопільського державного економічного університету*. 2006. № 2. С. 114-123.
2. Кравченко К. В. Управління конкурентоспроможністю вищого навчального закладу. *Науковий вісник Донбасу*. 2011. № 3. URL: <http://nvd.luguniv.edu.ua/archiv/NN15/11kkvvnz.pdf> (дата звернення: 25.03.2018).
3. Лялюк А. М. Управління розвитком вищого навчального закладу на засадах маркетингу і логістики: автореф. дис. на здоб. наук. ступеня канд. екон. наук: 08.06.01. Львів, 2006. 22 с.
4. Сафонова В. Є. Удосконалення фінансово-економічного механізму функціонування закладів вищої освіти в Україні. *Стратегічні пріоритети*. 2009. № 2. С. 102-109.
5. Різник Н. М. Підходи до оцінювання конкурентоспроможності ЗВО. *Економіка і регіон*. 2013. № 4. С. 64-69. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/econrig_2013_4_64-69 (дата звернення: 25.03.2018).

M. Gorbashevskaya

COMPETITIVENESS OF HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTION: FACTORS OF INFLUENCE AND PECULIARITIES OF MANAGEMENT

The thesis examines the essence of the competitiveness of higher education, factors influencing competitiveness and the features of management of institutions of higher education. The study of the theoretical foundations of the formation of the competitiveness of higher education provides the opportunity to form the main elements and factors that influence the competitiveness of higher education at the present stage of development of a market environment. Reforms that are now in force have led to more fundamental changes and the search for effective methods of managing the competitiveness of higher education institutions, especially in the context of globalization.

Keywords: competitiveness, higher education institution, higher education, quality of educational services, management system, education reform.

УДК 334.021

Гуцалюк О. М., Наволокіна А. С.

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ТА ФОРМАТ ВЗАЄМОДІЇ ОСВІТИ, БІЗНЕСУ ТА ДЕРЖАВИ В УМОВАХ КОНКУРЕНЦІЇ

У тезах визначаються основні стратегічні вектори підвищення рівня конкурентоспроможності вищої освіти відповідно до загальної стратегії розвитку України в контексті глобалізаційних процесів та інтернаціоналізації галузей національного господарства. Підкреслено, що одним з інструментів підвищення конкурентоспроможності національної економіки на рівні розвитку вищої освіти є партнерські відносини як форма взаємодії між суб'єктами національного господарства. Визначено, що актуальними економічними акторами партнерства в умовах внутрішньої та зовнішньої конкуренції є заклади вищої освіти, держава та бізнес. Представлено модель партнерства університету, бізнесу та держави в умовах конкуренції на основі ідеї "потрійної спіралі".

Ключові слова: конкурентоспроможність, вища освіта, партнерство, держава, бізнес, національна економіка, освітня послуга.

Глобалізація світових ринків, нестабільність ринкового середовища, зміни умов діяльності підприємств, побудова нових політико-економічних систем, «розмивання» національних кордонів і зростання впливу транснаціональних організацій змушує Україну відшукувати нову економічну модель розвитку. Тому одним з найголовніших завдань, яке постало сьогодні перед нашою державою, є розбудова конкурентоспроможної національної економіки, яка характеризується ринковим динамізмом, сучасним технологічним та організаційно-управлінським рівнем, структурною збалансованістю та добробутом населення. Аналізуючи «вектори руху» Стратегії розвитку «Україна-2020» [6] в контексті глобалізаційних процесів, важливо взяти до уваги основні напрямки інтеграції країни до глобального світогосподарського середовища і пріоритети внутрішньої реорганізації структури економіки та економічних інститутів відповідно до вимог постіндустріалізації та глобалізації світогосподарського середовища [1, с. 37].

У цьому сенсі вища освіта та ринок освітніх послуг у вищих стоїть на шаблі реформ «вектору відповідальності», хоча відповідно до декларованої мети стратегії – «впровадження в Україні європейських стандартів життя та вихід України на провідні позиції у світі», ця галузь національного господарства має реформуватися у всіх зазначених у Стратегії векторах відповідно до їх цілей. Це дасть можливість власне й досягти сталого рівня розвитку держави й її економіки, а тим паче наблизить її до нових імперативів розвитку країни близьких до провідних країн Європейського Союзу, зокрема до інтелектуального та всеосяжного розвитку. Такий стратегічний орієнтир розвитку вищої освіти, водночас є причиною і наслідком міжнародної конкурентоспроможності країни у глобальному середовищі взагалі, а не тільки глобалізованому освітньому просторі. За даними Звіту про глобальну конкурентоспроможність за 2017-2018 роки Всесвітнього економічного форуму,